

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/teksty/105420,Polski-Bialy-Krzyz.html>

ARTYKUŁ

Polski Biały Krzyż

OKRES HISTORYCZNY

(1918-1922) Odrodzenie Niepodległej

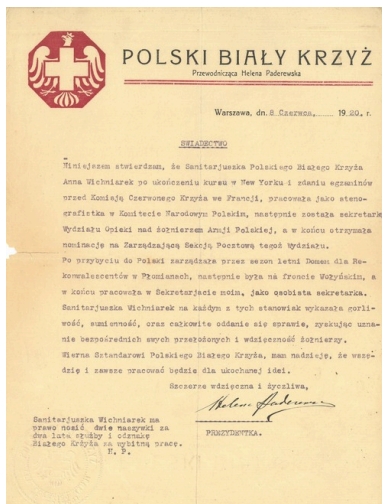
Autor: ROBERT BULIŃSKI 01.02.2024

Na początku lutego 1918 r. w USA powstała organizacja charytatywna pod nazwą Polski Biały Krzyż. Inicjatorami jej utworzenia było małżeństwo Paderewskich, cieszące się ogromnym autorytetem wśród Polonii w Ameryce Północnej.

Kierownictwo objęła Helena Paderewska, a jej mąż Ignacy Jan Paderewski, wybitny pianista, wspierał organizację koncertami i innymi wydarzeniami kulturalnymi, podczas których zbierano tak ważne fundusze finansowe.

Pomoc pierwszej potrzeby

Helena Paderewska działała pierwotnie w ramach struktur amerykańskiego Międzynarodowego Czerwonego Krzyża. Ze względu na brak niepodległej Polski nie zezwalał on jednak na powołanie odrębnej organizacji polskiej.

Pismo Heleny Paderewskiej z 8 czerwca 1920 r. dotyczące sanitariuszki Polskiego Białego Krzyża Anny Wichniarek. Dokument pochodzi ze zbiorów Sokolstwa Polskiego w Ameryce przekazanych do Archiwum IPN w 2019 r.

W początkowym okresie Polski Biały Krzyż prowadził działalność medyczną, kulturalno-oświatową i patriotyczną wśród żołnierzy Armii Polskiej we Francji, a także jeńców polskiego pochodzenia z armii zaborczych. Do Francji zostały wysłane, przeszkolone w USA, sanitariuszki, które sprawowały opiekę medyczną nad polskimi wojskowymi. Ponadto organizowano żołnierzom pomoc materialną ze Stanów

Zjednoczonych i Kanady w postaci: odzieży, żywności, lekarstw, materiałów opatrunkowych. Zakładano również szpitale polowe, ośrodki dla rekonwalescentów, domy żołnierza, szwalnie i magazyny przechowyujące powyższe rzeczy.

W lutym 1919 r. Polski Biały Krzyż został przeniesiony do Polski, co było ściśle związane z objęciem przez Ignacego Jana Paderewskiego funkcji premiera i jednocześnie ministra spraw zagranicznych. Organizacja odegrała doniosłą rolę podczas wojny polsko-bolszewickiej 1919-1920, kiedy rozwinęła szeroką działalność charytatywną. Jej zasługą było m.in. zorganizowanie pociągu sanitarnego dla rannych żołnierzy i pociągu towarowego, który przewoził na zaplecze frontu żywność, odzież czy papierosy.

Zdjęcie pielęgniarki Polskiego Białego Krzyża B. Hoffmanowej z mężem - hallerczykiem - w Paryżu w 1918 r., pochodzące ze zbiorów Sokolstwa Polskiego w Ameryce przekazanych do Archiwum IPN w 2019 r.

Zdjęcie pielęgniarki Polskiego Białego Krzyża J. Jokajtis w 1918 r., pochodzące ze zbiorów Sokolstwa Polskiego w Ameryce przekazanych do Archiwum IPN w 2019 r.

W Warszawie przy ulicy Dzielnej powstał doskonale wyposażony szpital wojskowy na 100 łóżek, w kilku miejscowościach utworzono domy dla ozdrowieńców, ośrodek dla sierot wojennych i placówkę dla starszych osób. W 1920 r. z funduszy zebranych w USA zorganizowano Szkołę Gospodarstwa Wiejskiego dla Dziewcząt Ofiar Wojny w Julinie na Rzeszowszczyźnie.

Dalsza działalność

W okresie międzywojennym Polski Biały Krzyż stał się federacją ponad 200 różnych organizacji charytatywnych, funkcjonujących odrębnie od Polskiego Czerwonego Krzyża. Działał w środowisku wojskowym, w porozumieniu z Ministerstwem Spraw Wojskowych. Prowadził gospody, szwalnie, pralnie, żłobki, przedszkola i szkoły oraz ochronki dla sierot wojennych. Przy jednostkach wojskowych powstawały świetlice i biblioteki dla pracy kulturalnej wśród żołnierzy. W Warszawie istniał Dom Żołnierza Polskiego. Pod koniec lat 30. XX w. Polski Biały Krzyż liczył ponad 27 tys. członków.

Godłem Polskiego Białego Krzyża był biały orzeł w koronie na czerwonym tle, w który wpisano biały równoramienny krzyż z czerwonymi krawędziami.

Po zakończeniu II wojny światowej próbowano reaktywować organizację, ale władze komunistyczne zakazały

jej działalności w listopadzie 1946 r.

Naszywka Polskiego Białego Krzyża, pochodząca ze zbiorów Sokolstwa Polskiego w Ameryce przekazanych do Archiwum IPN w 2019 r. Fot. z zasobu AIPN

Naszywka Polskiego Białego Krzyża, pochodząca ze zbiorów Sokolstwa Polskiego w Ameryce przekazanych do Archiwum IPN w 2019 r. Fot. z zasobu AIPN

* * *

Jesienią 2019 r. do Archiwum IPN zostały przekazane materiały Sokolstwa Polskiego w Ameryce, wśród których znalazły się zdjęcia, naszywki i dokumenty aktowe związane z Polskim Białym Krzyżem, którego szeregi w początkowym okresie działalności licznie zasiliły m.in. członkinie polskiego ruchu sokolego w USA i

Kanadzie.

Więcej interesujących materiałów na profilu **Archiwum IPN**

COFNIJ SIĘ